

Bu sayımızda

**Azərbaycanın
5 universiteti dünya
reytingində**

→səh.2

**Müəllimlərin peşəkar
kompetensiyalarını
necə artırmalı?**

→səh.8

**Yeni məktəbə
gedən yol**

→səh.9

**2019-cu ilin
inqilabi kəşfləri**

→səh.16

Peşəkarların hazırlandığı məkan

Peşə təhsili mərkəzlərinə
baxış dəyişməlidir

Ölkəmizin sosial-iqtisadi inkişafında prioritet istiqamətlərdən biri modernləşdirilmə, qabaqcıl beynəlxalq təcrübə əsasında dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi və əhəlinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsidir. Bəs, buna necə nail olmaq mümkündür?

Ötən əsrin ikinci yarısından etibarən tarixində və tələbində dönüş edən Cənubi Koreya Respublikası öz təcrübəsi ilə bu istiqamətdə Azərbaycan üçün uğurlu "bələdçi" ola bilər və artıq bu istiqamətdə bir addım atılıb. Bu tədris ilindən kadr hazırlığına başlayan Cənubi Koreya standartları əsasında yaradılan Sənaye və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsil Mərkəzində keçirilən "Sənaye - peşə təhsili: birgə əməkdaşlıq, birgə inkişaf" mövzusunda konfransda koreyalılar hazırkı vəziyyətə necə gəlib çıxdıqlarından, azərbaycanlılar isə mövcud təcrübədən necə yararlanacaqlarından danışıblar.

Beynəlxalq hesabatlarda əksini tapan nəticələr

Ölkəmizdə insan kapitalının inkişafı, təhsilənlərin müasir sənətlərə yiyələnməsinin təmin edilməsi milli təhsil sistemi qarşısında duran əsas vəzifələrdən biridir.

→Ardı səh.3

Məktəbdə şəxsiyyətin inkişafına yönələn fəaliyyət

Ənənəvi dərslərdən fərqlənir. Müəllim dərşə girib mövzu ətrafında danışır, şagirdləri sual-cavab edib, zəng vurulan kimi çıxıb getmir. Burada şagirdlər danışır, ideya verir, öz ideyalarını gerçəkləşdirirlər. Dərşdə əsas məsələ şagirdin qiymətləndirilməsi deyil, onun öyrənməsidir. Nəzərdə tutduğu işi başa çatdırma bilməyən şagirdə müəllimi, valideyni kömək edir və o, yaratmaq istədiyini başa çatdırır. Sonda ortaya çıxan məhsul şagirdin nəzərdə tutduğunu olmasa belə, buna görə müəllim ona "2" yazmır. Əksinə, bu nəticəsinə yeni bir fürsət kimi dəyərləndirməsinə təmin edir.

Qərbdə, Avropada, Asiyada və Şərqi ölkələrində tətbiq olunan tədris mode-

lindən söhbət gedir - STEM. Adına belə deyirlər. Mənasına gəlincə, STEM - elm, texnologiya, mühəndislik və riyaziyyətin vəhdətidir. Azərbaycanda tətbiq edilən bu tədris metoduna incəsənət də əlavə olunub. Nəticədə ölkəmizdə bu metod Elm (Science), Texnologiya (Technology), Mühəndislik (Engineering), İncəsənət (Art), Riyaziyyəti (Math) birgə və inteqrasiya olunmuş şəxsiyyət tədris etmək ideyası üzərində qurulub. Avropa modelinə daha yaxın olan STEM-in 2019-2020-ci tədris ilindən fənn olaraq tətbiqinə başlanılıb. Əsasən Bakı və Abşeron məktəblərində 6000-dən artıq şagirdi əhatə edir. Layihə olaraq 3 il nəzərdə tutulub və bu prosesin

sonunda 50 min şagirdin sözügedən tədris metodu ilə dərş alacağı planlaşdırılıb.

Növbəti ildən regionların da bu layihədə iştirakı təmin ediləcək və bu fənn üzrə təhsil alan şagirdlərin sayı 20 minə çatdırılacaq. Hazırda tətbiq edildiyi 42 məktəbdən birində - Səttar Bəhlulzadə adına Xarici Dillər Təmayüllü Gimnaziyada tətbiq edilir.

Layihə bu məktəbdə VI siniflərdə tədris olunur. Təhsil müəssisəsinin direktoru Xəyalə Əhmədzadənin sözlərinə görə, Xarici Dillər Təmayüllü Gimnaziyada 193 şagird bu fəndən təhsil alır. Burada 8 sinif var. Hər sinif iki yarımqrupa bölünür. Beləliklə, STEM 16 qrupda tədris edilir.

Məktəbdə yeni tədris modelinin tətbiqi üçün hər cür şərait var. Xüsusi olaraq STEAM üçün nəzərdə tutulan bir sinif otağı olsa da, dərşlərin keçirilməsində hər hansı çətinlik yaranmır. Çünki gimnaziyada mövcud olan informatika kabinetlərindən də istifadə edilir. Lakin tezliklə daha bir STEAM otağı da olacaq.

STEAM sinfi necə olmalıdır?

Əslində, STEAM otağının adı siniflərdən çox böyük fərqi var. STEAM sinfi həm də bir "emalatxana"dır. Şagirdlər ideyanı verdikdən son məhsulunu hazırlayana qədər burada işləyir.

→Ardı səh.5

Şəffaf, rahat yerdəyişmə

Elektron qaydada 53955 şagirdin digər təhsil müəssisəsinə yerdəyişməsinə icazə verilib

Son illər təhsil sahəsində baş verən dəyişikliklər, tətbiq olunan yeniliklər, reallaşdırılan layihələr təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin daha da yaxşılaşdırılmasına, ümumtəhsil müəssisələrində əlverişli təlim mühitinin yaradılmasına müsbət təsirini göstərməkdədir. Təhsil Nazirliyinin artıq bir neçə ildir ki, təhsilin ayrı-ayrı sahələrində elektron xidmətlərin tətbiqini uğurla həyata keçirməsi isə xüsusilə ölkə ictimaiyyəti tərəfindən rəğbətlə qarşılanmaqdadır.

Yeni tədris ilindən bu qurum tərə-

findən tətbiqinə başlanılan daha bir yenilik sözün yaxşı mənasında, hamının diqqətini özünə cəlb etməyi bacarıb. Bu dəfə məktəb və valideyn arasında olan məsafənin azaldılması, valideynin təhsil müəssisəsi ilə təmasının daha şəffaf şəkildə təşkilinə yardım məqsədilə şagirdlərin yerdəyişməsi elektronlaşdırılıb. Belə ki, Təhsil naziri Ceyhun Bayramovun imzaladığı "Şagirdlərin yerdəyişməsi prosesinin elektronlaşdırılması haqqında" müvafiq qərarına əsasən 2019-2020-ci dərş

ilindən etibarən ümumtəhsil məktəb şagirdlərinin yerdəyişməsinin ölkə üzrə elektron sistem vasitəsilə həyata keçirilməsinə başlanılıb. Adıçəkilən əmrə uyğun olaraq "Şagird yerdəyişməsinin elektronlaşdırılması üzrə alt-sistem" 15 avqust 2019-cu il tarixindən istifadəyə verilib. Yeni tədris ilinin başlanması və siniflərin komplektləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq şagirdlərin elektron yerdəyişməsi www.sy.edu.az portalında və bu məqsədlə yaradılmış Alternativ Qeydiyyat mərkəzlərində yerdəyişmə ilə bağlı sorğuların qəbulu 15 sentyabr 2019-cu il tarixindən dayandırılırsa da artıq cari ilin oktyabrın 21-dən etibarən davam etdiriləcəkdir.

→Ardı səh.4

Şagirdlərin yerdəyişməsinin elektronlaşdırılmasında başlıca məqsəd...

Tətbiq edilən elektron xidmətin yaradılmasında məqsəd ümumi təhsil müəssisələrində şagird kontingentinin sabit saxlanılmasına, şagirdlər haqqında statistik hesabatların dəqiq və optimal göstəricilər əsasında formalaşdırılmasına nail olmaq, icbari təhsilin yerinə yetirilməsinə rəhbərlik və nəzarəti gücləndirməkdir. Həmçinin burada vətəndaş rahatlığının və məmnuniyyətinin təmin edilməsi də diqqətdə saxlanılan vacib amillərdəndir.

→Ardı səh.4

Müəllim peşəsini seçməkdə rəqabətçilik artır

Oktyabrın 17-də Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) mənzil-qərargahında mətbuat konfransı keçirib. Təhsil naziri təhsil sahəsindəki yeniliklər, aparılan islahatlar və qarşıdakı hədəflər barədə məlumat verib.

Ceyhun Bayramov təhsil pillələri arasında əhatəliliyin daha çox olduğu ümumtəhsil sistemində həyata keçirilən bir sıra layihələr və istiqamətlərə diqqət yetirib. Onun sözlərinə görə, ümumtəhsil sistemində təmayülləşmənin tətbiqi çox müsbət effekt verir. Bu siniflərə cəlb olunan şagirdlərin həm buraxılış, həm də qəbul imtahanlarında akademik göstəricilərinin xeyli yüksək olması müşahidə olunur. 2018-2019-cu illərdə müxtəlif istiqamətlərdə 47 minə yaxın şagird təmayül siniflərinə cəlb edilib.

Ceyhun Bayramov əlavə edib ki, cari tədris ilindən etibarən ümumi təhsil məktəbləri bazasında, tam orta təhsil səviyyəsində yalnız akademik istiqamətlərlə bağlı təmayül sinifləri deyil, o cümlədən də xüsusi siniflərin açılmasına da start verilib.

→Ardı səh.2

"Bakı təhsili: uğurlar və hədəflər"

Oktyabrın 15-də Bakı şəhəri təhsil işçilərinin "Bakı təhsili: uğurlar və hədəflər" mövzusunda konfransı keçirilib.

Konfransda Təhsil nazirinin müavini Məhəbbət Vəliyeva, Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin (BŞTİ) müdiri Rəşad Tağıyev, Azərbaycan Təhsil İşçiləri Azad Həmkarlar İttifaqı Respublika Komitəsinin sədr müavini, Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şuranın üzvü Mirzə Cəfərzadə, Təhsil Nazirliyinin və BŞTİ-nin struktur bölmə rəhbərləri, məktəb direktorları, müəllimlər və media nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbirdən öncə konfrans iştirakçıları Fəxri Xiyabanda ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsinə ehtiramla yad edib, məzarı önünə əkil qoyub və tər çiçəklər düzülüb.

Konfrans Bakı məktəblilərindən ibarət birləşmiş xor kollektivinin ifasında Dövlət himninin səsləndirilməsi ilə başlayıb.

Daha sonra BŞTİ-nin fəaliyyətindən bəhs edən videoxəbərlər nümayiş olunub.

Tədbirdə BŞTİ-nin müdiri Rəşad Tağıyev çıxış edib. Konfrans iştirakçılarına salamlayan idarə müdiri ölkəmizdə təhsilin inkişafına böyük diqqət göstərildiyini, Prezident İlham Əliyev tərəfindən Azərbaycan təhsilində sistemli islahatlar aparıldığını, ümummilli liderin təhsil siyasətinin uğurla davam etdirildiyini bildirdi. BŞTİ müdiri əldə edilmiş nailiyyətlərin məhz dövlət qayğısının nəticəsi olduğunu tədris iştirakçılarına nəzərinə çatdırıb.

→Ardı səh.5

"Dünya çempionu olmaq sevindiricidir"

Aydın Süleymanlı: "Özümə inanırdım ki,
çempion olacağam"

Səh.13

Bu günlərdə Azərbaycan Respublikasının Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Təhsil işçilərinin respublika konfransında çıxış edərkən orta məktəblərdə təmayül siniflərinin yaradılması məsələsinin zəruri olduğunu bildirdi. Azərbaycan məktəbində təmayül siniflərinin yaradılması təhsil sahəsində həyata keçirilən islahatların pedaqoji cəhətdən keyfiyyətə yeni mərhələsi olub, bir tərəfdən müasir təhsil konsepsiyalarının tələbi kimi, digər tərəfdən şagirdlərin inkişafı müstəvisində son dərəcə vacib pedaqoji yol kimi qiymətləndirilməlidir. Bu zaman qarşıda duran əsas məqsəd təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək, məktəblilərə seçdikləri ixtisas üzrə yüksək bilik və təcrübəyə yiyələnmək imkanı yaratmaqdır. Sevindirici haldır ki, bu məqsədlərə nail olunması üçün artıq orta təhsil müəssisələrində təmayülləşmənin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılır. Qeyd edək ki, təmayülləşmə məktəblilərin peşə seçiminə və əmək bazarına daha asan inteqrasiya olunması üçün mühüm şərtlərdən biri kimi çıxış edir. Bu sahədə daha böyük uğurlara nail olmaq üçün bir sıra məsələlərə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Bu baxımdan təmayül siniflər üçün dərslərin müasir dövrün tələbləri əsasında hazırlanması və tətbiq edilməsi ilə yanaşı, onun elmi əsaslarını müəyyənləşdirmək zəruridir.

Ənənəvi məktəbin konturları

Orta ümumtəhsil məktəbinin tarixi çox qədimdir. O, əsrlər boyu təcrübə toplaya-toplaya, maarifçilərin, mütəfəkkirlərin və qabaqcıl müəllimlərin ideyalarından bəhrələndirənə zaman-zaman özünü təkmilləşdirsə də, bu təkmilləşməyə xidmət edən keyfiyyət dəyişiklikləri XVII əsrə qədər sistemli şəkildə yığılmırdı. Böyük çex pedaqoqu Yan Amos Komenskının “hamıya hər şeyi öyrətmək” məqsədi əsasında yazılmış “Böyük didaktika” əsərində təklif etdiyi təhsil konsepsiyası ənənəvi təlimin sistemli xarakter daşımada mühüm nəzəri-metodoloji rol oynadı. Sonrakı dövrlərdə müxtəlif təhsil konsepsiyaları ilə daha da təkmilləşən ənənəvi təlim dünya meridianlarında özünün ən yüksək təcəssümünü “Sovet məktəbində” tapdı.

Keçən əsrin ortalarına qədər dünya meridianlarında öz məqsədinə tamamilə nail olan və yeni nəslin inkişafında mühüm rol oynayan ənənəvi məktəb şagirdlərin motivasiyasını inkişaf etdirmədən, maraq və qabiliyyətlərini nəzərə almadan təhsil programına müvafiq olaraq şagirdləri yeni bilik, bacarıq və vərdislərlə silahlandıranda yalnız yaddaş fenomeninə əsaslanırdı.

Haşiyə: Qeyd edək ki, ənənəvi məktəbdə qabaqcıl müəllimlər öz intuisiyaları ilə şagirdlərin motivasiyasını inkişaf etdirməyi, maraq və qabiliyyətlərini nəzərə almağı zəruri saymış, bu istiqamətdə öz bilik və təcrübələrinə əsaslanaraq müəyyən pedaqoji işlər görmüşlər. Ənənəvi məktəb təcrübəni təqdir etsə də, həmin müəllimləri “novator”, “qabaqcıl” anlayışları ilə xarakterizə etsə də, bu müəllimlərin iş təcrübəsini kütləviləşdirə bilməmişdi.

İnformasiya mənbəyinin tək müəllim və dərsləşdirici kimi dövlərdə, ənənəvi məktəb tipi yeni nəslin bilik öyrənmə tələbatını tamamilə ödədiyi üçün mühüm psixoloji və sosial əhəmiyyət kəsb edirdi. İnformasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı nəticəsində informasiya qitlərinin informasiya bolluğu ilə əvəz olunduğu bir dövrdə, ənənəvi məktəb bəzən bir növ dərsləşdirici və qarşısına çıxan yeni vəzifələri yerinə yetirməkdə aciz görünməyə başladı. Başqa sözlə desək, bu məktəb özündə dövrün tələblərinə müvafiq olan yeni keyfiyyət dəyişikliklərini görə bilmədi və ya həyata keçirə bilmədi.

Ümumiyyətlə, müasir dövrün prizmasından baxanda ənənəvi məktəb maarifçilik missiyanın öhdəsindən gələ bilməmişdi. Lakin bu missiya yerinə yetiriləndən sonra, ənənəvi məktəb öz məzmununu inkişaf etdirə bilmədi, dəyişdirə bilməsi üçün yaddaş möcüzələrinə tənqidi ölçülərlə yanaşmalı idi.

Bu məktəbdə müəllim təlim prosesinin subyekti, şagird isə obyekt kimi mənənləndirilirdi. Müəyyən dövr üçün müsbət əhəmiyyət kəsb edən bu metodologiya zaman çərçivəsində yenilənmişdi. Lakin yenilənə bilmədi. Yenilənməsi üçün müəllimşagird münasibətləri yeni mərhələyə qaldırılmalı idi, bu münasibətlərdə əməkdaşlığa yol açılmalı idi.

Ənənəvi təlimdə müəllimin monoloquna üstünlük verilirdi. İnformasiya mənbəyi müəllim və kitab olduğu dövrdə belə yanaşma məqsədəuyğun idi. Amma onu qeyd etmək lazımdır ki, bu yanaşma müəllimşagird münasibətlərində inzibati - avtoritar metodların “qol-qanad açmasına” imkan verdi. Yeni dərslə müəllim danışır, şagird qulaq asırdı. Qəribəsi odur ki, müəllim yal-

min sualı var” və s. istifadə edirdilər. Bu mərhələdə də ənənəvi dərslər daha təkmil variant tapa bilmədi. Halbuki müasir dövrdə əks əlaqənin yaradılması vasitəsi ilə şagirdlərin dərsləri necə başa düşmələrini asanlıqla müəyyən etmək olur.

Blumun taksonomiyası və ya təfəkkür məktəbinin yaranması

Pedaqoji təfəkkürün formalaşmasında həmişə pedaqoqlar önəmli rol oynayırdı. XX əsrdə psixoloqların J.Piajenin, L.S.Viqotskinin, A.Maslounun və başqalarının tədqiqatları nəticəsində intellektin inkişafı anlayışı gündəmə gələrkən məlum oldu ki, müasir dövrdə psixoloqlarsız təhsilin problemlərinin həlli mümkün olmayaca və yeni pedaqoji təfəkkürün formalaşmasında psixoloqların tədqiqatları önəmli rol oynadı.

Öz vəzifələrini hafizə prosesi üzərində quran ənənəvi məktəb öz gücü ilə intellek-

ni hissələr, qavrayış, ikinci pilləsini müəllimin şərh, müqayisəsi, ümumiləşdirməsi və mücərrədləşdirməsi, üçüncü pilləsini çalşmalar pilləsi adlandırdı. Sovet təhsilində də mənimsəmə qavrama mərhələsi ilə başlayır, tətbiqetmə mərhələsi ilə yekunlaşırdı. Bu mərhələlər (və ya bu məqsədlər) biliyin mənimsənilməsi üçün kifayət idi.

Biliyin mənimsəməsi təhsilverici təlimin əsas məqsədi idi. Mənimsəmə yaddaş fenomeninə arxalanır və aşağıdakı iki düstur üzərində inkişaf edirdi:

- 1.Oxu-yadında saxla-tətbiq et
- 2.Təkrar biliyin anasıdır.

Hafizə bilavasitə perseptiv proseslərlə, məsələn, qavrayışla bağlıdır. Təəssüf ki, təhsilverici konsepsiya üzərində köklənən məktəb bu köklü psixoloji faktı ancaq yaddaş effekti kimi mənimsədi, hafizənin mənalılığı kimi dəyərləndirə bilmədi.

Hafizə köklü psixoloji fenomenidir. Müasir təhsil təcrübəsində də yaddaş feno-

liz və sintez kimi fikri əməliyyatların formalaşması üçün zəruri olan əqli bacarıqların inkişaf etdirməyə başladılar. Bu konkret-dən mücərrədə yüksəlmə yolu ilə həyata keçirilir (*Qeyd: Ənənəvi məktəb təlimdə konkret-dən mücərrədə yüksəlmə yoluna əsaslanırdı*).

Konkret-dən mücərrədə yüksəlmə təhsilin məzmununda, təlimin prinsiplərini, metodlarının, biliyin qiymətləndirilməsi mexanizminin, müəllim-şagird münasibətlərinin, müəllimin üslubunun, vəzifələrinin və funksiyalarının yenilənməsi demək idi. Məktəb həyatında baş verən bu keyfiyyət dəyişiklikləri yeni məktəbi - təfəkkür məktəbini bərqərar etdi.

Haşiyə: B.Blumun təlim məqsədləri taksonomiyası əsasında keçən əsrin 60-cı illərindən etibarən dünya orta məktəbləri yeni məzmun kəsb etməyə başlayanda Sovet məktəblərində yalnız metodiki istiqamətdə dəyişikliklərə rəvac verildi - problem situasiyanın yaradılması, evristik müsbət, qismən axtarıclıq, axtarıclıq, diaqnoz, diskussiya və s. metodlar bu dəyişikliklərin fundamentalını təşkil edirdi. Lakin əsas məsələ - təhsilin fəlsəfəsinin yenilənməsi unudulduğu üçün bu dəyişikliklər nəinki uğurlu nəticə ilə yekunlaşmadı, Sovet məktəbinin tənəzzülü sürətlənməyə başladı.

Təfəkkür və təxəyyül məktəbi haqqında düşüncələr və ya B.Blum taksonomiyasının ikinci variantı

90-cı illərdə B.Blumun taksonomiyasının ikinci variantı təqdim olundu. Bu taksonomiyada təlim məqsədlərinin ierarxiya quruluşu aşağıdakı kimi təqdim edildi: Xatırlama, anlama, tətbiq etmə, analiz, qiymətləndirmə və yaratma.

Taksonomiyanın bu variantında yaradıcılıq problemləri ön plana çəkilmişdi. Bu görünür 60-90-cı illər arasında psixoloqların (V.V.Davidov, C.Gilford, Əkbər Bayramov, Dayama Xalperi, Edvard de Bono və b.) apardıqları tədqiqatların nəticəsində yaradıcı təfəkkürün tipinin bərqərar olması ilə bağlı idi. Bu tədqiqatlara qədər yaradıcılıq sırf təxəyyül hadisəsi kimi mənənləndirilirdi.

B.Blumun təlim məqsədləri taksonomiyasının ikinci variantı təlim prosesində yaradıcı təfəkkürün inkişafı üçün geniş imkanlar açdı. Beləliklə, təhsil konsepsiyası XX əsrin ortalarından başlayaraq sonlarına doğru irəlilədikcə koqnitivlik postulatı üzərində bərqərar oldu. XXI əsrin astanasında kreativlik əsrin önəmli yaradıcılıq problemi kimi formalaşdı. Bu şərəitdə təhsil konsepsiyasında yeni bir mərhələ - təxəyyül mərhələsi əmələ gəldi. Nəticədə, müasir dərslərin məzmununda koqnitiv proseslərlə bəhəm, kreativ proseslər, yaradıcılıq prosesləri aktuallaşdı və intellektin inkişafında yeni səhifələr açıldı. Bu parametrdə istedadlı uşaqların füsunkar portretləri gündəmə gəldi. Əbdül Əlizadənin fikrincə, klassik psixologiyada koqnitiv proses kimi xarakterizə edilən təfəkkür və təxəyyül, müasir psixologiyada həm də kreativ proses kimi qiymətləndirilməyə başladı. Bu korrelyatlarda təfəkkürlə təxəyyül qarşılıqlı əlaqədədir:

1. Təfəkkür yaradıcılıq prosesi kimi təxəyyülün qoynunda inkişaf edə bilər. Bu əlaqənin psixoloji effektləri psixologiyada, təəssüf ki, hələ tam açıqlanmasa da, artıq başlıca qanunauyğunluq kimi diqqəti cəlb edir və təsadüfi deyil ki, müasir təhsil konsepsiyasında nəzəri-metodoloji əsas kimi dəyərləndirilir.

2. Təxəyyülün koqnitiv qaynaqları təfəkkürün təkindədir. Bu, köklü psixoloji paradigmadır. Təxəyyül koqnitiv proses kimi ancaq təfəkkürün qoynunda inkişaf edə bilər.

Bu kontekstdə müasir məktəbdə təfəkkür - təxəyyül fenomenləri şagirdlərdə qarşılıqlı əlaqədə inkişaf etdirilməlidir.

Təfəkkürlə təxəyyülün bir-biri ilə sıx əlaqəsi onların “sərhəddi” məsələsini gündəmə gətirir. Təfəkkürlə təxəyyülün, necə deyirlər, “dövlət” sərhədləri şərti ölçülərlə olsa da, aşağıdakı kimi ayrd edilir: Obrazları seçmək imkanı təxəyyülün əsasını, məfhumların yeni kombinasiya imkanı təfəkkürün əsasını qaynaqlandırır (A.V.Petrovski).

(Ardı var)

Yeni məktəbə gedən yol və ya müasir məktəbin fəlsəfəsi

Hikmət ƏLİZADƏ, BDU-nun professoru, pedaqoji elmlər doktoru, Təhsil Şurasının sədri

tin inkişafı problemini həll etmək iqtidarında deyildi. Yeni məktəbin yaranmasına - daha dəqiq desək, məktəbin məzmun baxımından yenilənməsinə ehtiyac yaranmışdı. Amma “bu problemi necə həll etmək olar” sualı pedaqoqların qarşısında nidalı sual kimi, həlli mümkün olmayan bir problem kimi durmuşdu. Belə bir dövrdə Amerika psixoloqu B.Blumun təklif etdiyi təlim məqsədləri taksonomiyası problemin həllinə imkan yaratdı.

Təhsil konsepsiyası XX əsrin ortalarından başlayaraq sonlarına doğru irəlilədikcə koqnitivlik postulatı üzərində bərqərar oldu. XXI əsrin astanasında kreativlik əsrin önəmli yaradıcılıq problemi kimi formalaşdı. Bu şərəitdə təhsil konsepsiyasında yeni bir mərhələ - təxəyyül mərhələsi əmələ gəldi. Nəticədə, müasir dərslərin məzmununda koqnitiv proseslərlə bəhəm, kreativ proseslər, yaradıcılıq prosesləri aktuallaşdı və intellektin inkişafında yeni səhifələr açıldı.

Haşiyə: Taksonomiya nədir? Taksonomiya:

- Təlim məqsədlərinin şəkəli (ierarxiya) və ya sistemli təsnifatıdır;
- Şəkəllər düzülüşünə malik olan mürəkkəb fəaliyyət sahələrinin sistemli nəzəriyyəsidir;
- Amerika psixoloqu B.Blum təlim məqsədləri taksonomiyasında təlim məqsədlərinin ierarxiya quruluşunu aşağıdakı kimi təqdim edir:

Bilik-Qavrama-Tətbiq-Analiz-Sintez-Qiymətləndirmə

Bu taksonomiyada sadə təlim fəaliyyətdən başlayaraq mürəkkəb təlim fəaliyyətinə qədər idrakı bacarıqlar təsnif edilir. Şərti olaraq bu taksonomiyanı iki hissəyə ayıra bilərik. İlk üç məqsəd (Bilik - Qavrama - Tətbiq) ənənəvi təlimdə də mövcud idi və mahiyyəti etibarilə təhsilverici xarakter daşıyır.

Ənənəvi məktəb təhsilverici təlim konsepsiyalarına əsaslanırdı. Bu konsepsiyalarda yalnız sadə təlim fəaliyyətindən ibarət idrakı bacarıqların formalaşması əsas götürülürdü. “Biliyin verilməsi”, “qavranılması” və “tətbiq edilməsi” mənimsəmə prosesinin mərhələləri kimi qiymətləndirilirdi. Yan Amos Komenski “Böyük didaktika” əsərində təlimin ilk pilləsi-

meninə müəyyən önəm verilir. XX-XXI əsrin psixoloji axtarışlarında mnemik proseslər idrak aktivliyinin köklü komponenti kimi mənənləndirilir. Buna görə də təhsilverici təlimdə biliyin mənimsənilməsi məqsəd kimi qiymətləndirilsə də, inkişafetdirici təlimdə vasitə kimi mənənləndirilir və ənənəvi təlimdən fərqli olaraq, B.Blumun taksonomiyasında təklif olunan ilk üç məqsəd sadəcə olaraq yaddaş fenomenini üzərində qurulmur, hafizənin mənalığına əsaslanır.

Zülfiyyə Mehdili

Kəlbəcər rayonu 28 nömrəli
tam orta məktəbin riyaziyyat müəllimi

**"Məni hər zaman
şagirdlərimin
gələcəyi
düşündürür".**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
TƏHSİL NAZİRLİYİ

“Fövqəladə hallarla bağlı davranış və yanğın təhlükəsizliyi qaydaları”

Bərdə rayonu Yeni Daşkənd kənd tam orta məktəbində “Fövqəladə hallarla bağlı davranış və yanğın təhlükəsizliyi qaydaları” mövzusunda maarifləndirmə tədbiri keçirilib. Tədbir zamanı məktəbin müəllim və şagirdlərinə “Dəm qazı təhlükəsi”, “Məişətdə yanğın təhlükəsizliyi”, “112” qaynar xətti” nə nə vaxt zəng etməli?”, “Odsöndürənlərdən istifadə qaydası” mövzuları barədə, həmçinin yanğın təhlükəsizliyi qaydaları haqqında ətraflı məlumat verilib.

Tədbirin keçirilməsində əsas məqsəd şagirdlərə həyat fəaliyyəti təhlükəsizliyinə dair bilikləri aşılamaq olub. Tədbirin sonunda müəllim və şagirdlərin suallarına cavablandırılıb.

Zövqiyyə ƏSƏDOVA,
Bərdə Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

“Yurdum Azərbaycan” intellektual marafonu

Xaçmazda yeniyetmə və gənclərdən ibarət 10 komandanın iştirakı ilə intellektual yarış keçirilib. Azərbaycan Gənclər Fondunun maliyyə dəstəyi ilə “Yurd” Gənclərin Intellektual İnkişafına Dəstək İctimai Birliyinin “Yurdum Azərbaycanım” intellekt marafonu layihəsi çərçivəsində tədbir keçirilib. Layihə rəhbəri Ramin Mahmudov çıxış edərək bildirib ki, tumirin keçirilməsində əsas məqsəd ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin İ.Nəsiminin 650, C.Cabbarlının 120, C. Məmmədquluzadənin 150, İ.Şixlının 100, H.Arashlının 110, M.Cəfərovun 110 illik yubileyinin keçirilməsi ilə əlaqədar imzaladığı sərəncamlardan irəli gələn vəzifələrin gənclər arasında intellektual oyunlar vasitəsilə təbliğinə nail olmaq məqsədi daşıyır.

Xaçmaz Rayon Gənclər və İdman İdarə-

sinin rəisi E.Məmmədov, rayon təhsil şöbəsinin əməkdaşı İ.Museyibov qeyd ediblər ki, bu kimi ayləncəli və öyrədic tədbirlər yeniyetmə və gənclərin həm asudə vaxtının səmərəli təşkilinə, həm də daha həvəslə yeni biliklərin əldə etməsinə təkan verir.

Rəsmi hissədən sonra keçirilən yarışda M.Babayev adına 1 nömrəli tam orta məktəbin “Altel-Eqo” komandası I, Ç.Abdullayev adına 2 nömrəli tam orta məktəbin “İstiqlal” komandası II, akademik Zərifə Əliyeva adına 8 nömrəli məktəb-liseyin “Qələbə” komandası III yerlərə layiq görüldülər.

Yekunda qaliblərə kubok, medal, diplom, müxtəlif bədi ədəbiyyat nümunələri təqdim edilib.

İmran MUSEYİBOV,
Xaçmaz Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Şagirdlərə təhlükəsiz davranış vərdişləri aşılanır

Şəki şəhər 18 və 19 nömrəli tam orta məktəblərdə piyadaların intizamının artırılması və təhlükəsiz davranış vərdişlərinin aşılanması məqsədi ilə tədbir keçirilib.

Şəki DYP-nin təbliğat və təşviqat üzrə inspektor, polis baş leytenantı Tural Niftaliev iştirakı ilə keçirilən bu tədbirlərdə məktəblilərə küçə hərəkəti qaydaları öyrədilib.

T.Niftaliev bildirib ki, məqsəd uşaq və yeniyetmələri qəzalardan qorumaqdır. Yol hərəkəti qaydalarını öyrədərk ki, onlar da əməl etsinlər və qəzalardan uzaq olsunlar.

Tədbirdə məktəblilərin hər birinə piyadanın vəzifələri yazılmış vərəqələr paylandı.

Sonda şagirdləri maraqlandıran suallar cavablandırılıb.

Mahar MƏMMƏDOV,
Şəki Şəhər Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

“Gənc qızların peşə-ixtisas seçiminə yönləndirilməsinə dəstək”

Şabran şəhər R.Yusifov adına 2 nömrəli tam orta məktəb-liseydə Gənclər Fondunun maliyyə dəstəyi, Qadın və Gənc Ailələrin Sosial İnkişafı İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə həyata keçirilən “Gənc qızların peşə-ixtisas seçiminə yönləndirilməsinə dəstək” layihəsi çərçivəsində görüş keçirilib.

Görüşdə İctimai Birliyin sədri Tünzalə Cavadova, təlimçi-psixoloq Gülşən Əhmədova, RİH əməkdaşı Fərid Bağırzadə, məktəbin tərbiyə işləri üzrə direktor müavini Gülşən Rzayeva və X-XI siniflərinin qız şagirdləri iştirak ediblər.

Görüşdə peşə seçimi və əsas tələbat olan peşələr barəsində geniş məlumat verilib.

İctimai Birliyin keçirdiyi sorğuda fəal iştirak edən məktəblilərə sertifikatlar təqdim olunub.

Gülər HÜSEYNOVA,
Şabran Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Müəllimlər üçün psixoloji seminar

Göygöl rayon Heydər Əliyev Mərkəzində E.Bayramov adına Topalhəsənli kənd tam orta məktəbinin pedaqoji kollektivinin iştirakı ilə seminar keçirilib.

Seminarın keçirilməsində məqsəd müəllimlərin psixoloji bilik və bacarıqlarının artırılması, onlarda şagirdlərlə davranma üsullarının təkmilləşdirilməsindən ibarətdir.

Seminar da risk qruplarına daxil olan şagirdlərlə, yeniyetmələrlə necə davranmağın, məktəbəhazırlıq qruplarında və birinci sinifdə təhsil alan uşaqlarda kiçik motorikanın inkişaf etdirilməsi, ümumilikdə şagirdlərin psixoloji baxımdan dayanıqlı inkişafı yolları barədə müzakirələr aparılıb.

Tədbir diskussiya şəklində başa çatıb.

Raminə MƏMMƏDOVA,
Göygöl Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Əsl müəllimlər bir-birlərini dəstəkləyirlər

Arzu Quliyeva: “Mən şagirdlərimi öz övladlarım qədər sevirəm”

Arzu Quliyeva 1966-cı ildə İmişli rayonunda anadan olub. Orta təhsilini 1973-83-cü illərdə İmişli şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbdə alıb. 1988-ci ildə M.F.Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun Rus dili və ədəbiyyatı fakültəsini bitirib. Həmin ildən Çaxırlı kənd F.Quliyev adına tam orta məktəbdə pedaqoji fəaliyyət göstərir. Müəllimlərin bilik və bacarıqlarının diaqnostik qiymətləndirilməsində 59 bal toplayıb. İmişli Rayon Təhsil Şöbəsi və çalışdığı məktəb rəhbərliyi tərəfindən gənc nəslin təlim-tərbiyəsində göstərdiyi xidmətə görə diplom və “təşəkkürnamə”lərlə təltif olunub. Metodik Kabinət tərəfindən iş təcrübəsi öyrənilib və yayılıb.

- Arzu xanım, karyeranızdan razı-sınız mı?

- Bəli. Heç vaxt karyeramda uğur qazanmağı qarşıma məqsəd qoymamışam. Çünki karyera, bəlkə də, bir növ şəxsi keyfiyyətlərin cəmiyyətdəki əksrəfləri üçün böyük bir istəkdir. Fikrimcə, “müvəffəqiyyət” anlayışı bir qədər başqadır. İstəyirəm ki, dərslər keçirdiyim şagirdlər onlara tədris etdiyim fənnin aktuallığını başa düşsünlər və hətta məktəb divarlarından kənarda belə bu aktuallığı saxlasınlar. Təbii ki, bunun üçün əlimdən gələni edirəm.

- Nə vaxtsa özünüzlə tamamilə fərqli bir fəaliyyət sahəsində göstərmək istəyirsinizmi?

-Yəqin ki, bu istəklər yorğunluq anlarında olub. Elə “pik” vəziyyətlər olur ki, həmin anlarda öz-özünü sual verirəm: “bütün bunlar mənim nəyimə lazımdır?”. Amma cavabı anında da hazır olur: axı bu sənin həyatının mənasıdır.

Başqa bir sahədə özümü axtarmaq üçün heç bir səbəbim, heç bir fikrim yoxdur.

-Sizin şagirdləriniz arasında yalnız oxumağa yönəlməmiş uşaqlar üstünlük təşkil edir, yoxsa, onların arasında qeyri-adi və xarakterik uşaqlar var?

- Hesab edirəm ki, öyrənməyə yönəlməmiş uşaqlarda da xüsusi bir xarakter var. Belə uşaqların ciddi bir məqsədi olur - bilik əldə etmək və bundan son-

ra da həyatını bu yol üstündə qurmaq. Şagirdlər arasında tamamilə fərqli uşaqlar var. Amma bu, birinin digərindən daha yaxşı və pis olduğu anlamını yaratmır.

- Şagirdlərinizdən öyrənəcəyiniz bir şey varmı?

- Bəli! Bu, onlarda olan müasirlik və hərəkətlilik, onların bu gün həyatda rahatlıqla irəli addımlamalardır! Bəzən bunları özümde hiss etmirəm. Mən tez-tez “dünənki gün” barəsində təhlillər aparıram. Bu barədə çox düşünürəm və bu qənaətdəyənlərə ki, yaşadığımız dünyaya diqqət yönəltmədən ancaq irəli getmək lazımdır.

- Pedaqoji fəaliyyətinizdə sizin yadda qalan dərsləriniz varmı?

- Bəli, belə bir dərs olub. Biz bir dəfə bəzi suallara cavab axtarmaq qarşısında qalmışdıq. Hansı ki, bu suallar, hətta orta məktəb proqramlarında, dərslərdə belə yox idi. Bunun həlli üçün uşaqlara standart esselər deyil (inşalar), özləri tərəfindən bizim axtardığımız suallara cavab olaraq müxtəlif mövzularda mini-tədqiqatlar aparmağı tapşırıdım. Bu böyük və maraqlı iş, həqiqətən, mənə həyat üçün dərs kimi göründü. Mən öz işimin, peşəmin əhəmiyyətini onda başa düşdüm.

- Şagirdlər nəyi bilmirlər və nəyi onlara öyrədə bilərsiniz?

- Bir çoxlarına qələmi düzgün tutmağı, rus dilində məktublar yazmağı, heca və sözləri oxumağı, daha təmkinli və səbərli olmağı, ümumi davranış qaydalarına riayət etməyi və komanda ilə işləməyi öyrətmişəm. Ancaq fikrimcə, bu, mənim əziyyətim deyil, burada valideynlərin də böyük əməyi var.

Mən həmişə şagirdlərimə öz imkanlarını göstərməyə, oxumağa həvəsləndirməyə, bacarıqlarını və bacarıqlarını göstərməyə dəstək vermişəm. Bacarıqlarını təkrar-təkrar, səbərlə və diqqətlə həyata keçirməyə həmişə kömək olmuşam. Bu işə sınaq və təkrarlama üsuludur. Bu işdə həmişə valideynlərin köməyini hiss etmişəm. Bu cür ikitərəfli iş ən effektiv işdir. Axı dərsə ayrılan vaxt ən yaxşı nəticələr əldə etmək üçün kifayət etmir. Şadam ki, ev tapşırıqlarının həllində isə qeyd etdiyim üsulla nail ola bilmişəm. Ümumiyyətlə, təhsil alma, təhsil vermə mövzusunda uşaqlar və valideynlərlə rəhbərlik maraqlı və faydalıdır.

- Rus dilində əldə edilmiş səviyyəni möhkəmləndirmək üçün uşaqlara nə tövsiyə edərdiniz?

- Audio nağıllara qulaq asınlara, kitab oxusunlar, rus dilində leksik oyunlar oynasınlar. Bu işdə mənim ən çox xoşuma gələn “Bu nədir?” və “Mən nə düşünürəm?” oyunlarıdır. Müəllimlərə də tövsiyəm odur ki, dərslərində bu oyunlardan tez-tez istifadə etsinlər.

- Sizin həyat devizi nədir?

- Heç vaxt heç nədən peşman olmayın, utanmayın! Hər kəs öz həyatı ilə bu həyatda parlaqdır. Özünüzlə və ətrafınızdakılar üçün bir “ləzzət” tapmağa çalışın! Optimist olmaq və dünyaya xoş duyğularla baxmaq lazımdır.

- Həyatda ən çox nədən yorulursunuz?

- Fiziki baxımdan, bəzən vaxtın azlığından, işlərin çoxluğundan və on-

ların öhdəsindən gələ bilməməkdən. Amma zehni yüklənmədən mən heç vaxt yorulmamışam və iş prosesindən bezməmişəm! Mən işimi sevirəm, yarımda olan insanları sevirəm və “həyatdan yoruluram” deyər, düşünürəm! Həyatdan yorulmaq olmaz, onu sevmək lazımdır!

- Bu gün müəllimlərin arasında rəqabət varmı?

- Düşünürəm ki, əsl müəllimlərin arasında yox! Rəqabət yox, dəstək var! Deyərdim, müəllimlik peşəsi peşələrin ən çətinidir. Buna görə də bu sahədə çalışanların əməyinə böyük bir heyranlıq var. Əsl müəllimlər bir-birləri ilə rəqabət aparmırlar, onlar həmişə bir-birlərini dəstəkləyirlər.

- Siz orta məktəbdə oxuyanda necə şagird olmusunuz?

- Məktəbdə nümunəvi şagirdlərdən olmuşam. Amma indi başa düşürəm ki, yuxarı siniflərə qədər mənim bilik səviyyəmə orta olub. Onda hər şeyi öyrənirdim, mənə maraqsız görünən mövzularla dərinlən maraqlanırdım. Məktəbin ictimai işlərini isə doğma işim hesab edirdim.

- İdeal gününüz hansıdır?

- Şənbə günü. Bu gün işdən evə gələndə başa düşürəm ki, nəhayət ki, istirahət üçün boş bir gün olacaq və bu isə həftə əvvəlindən gözlənilən gündür. Mən başqa işləri yerinə yetirmək imkanı haqqında xəyal etməyə başlayıram. Lakin növbəti günün bazar günü olması bu imkanı həyata keçirməyə imkan vermir. Mənim üçün şənbə gününün axşamı ən ideal vaxtdır desəm, yanılmaram.

- Əgər gələcəyinizi bilmək imkanınız olsaydı, buna qərar verərdiniz?

- Əlbəttə, yox! Heç bir halda! Gələcək haqqında, səni nələrin gözlədiyini barəsində fikirləşmək olar. Lakin gələcək haqqında bəzi şeyləri bilib və bu belə olacaq, başqa cür yox, deyib yaşamaq olmaz. Fikrimcə, belə halda həyatın mənası itir.

- Şagirdlərinizə yeni dərslərinizdə nə arzulayırsınız?

- Mən şagirdlərimi öz övladlarım qədər sevirəm. Odur ki, övladlarıma arzuladıqlarımı onlara arzulayıram.

Vilayət ƏLİYEV,
İmişli Rayon Təhsil Şöbəsinin
ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

İstedadlı şagirdlərin aşkarlanması və inkişaf etdirilməsi

Təlim strategiyası düzgün seçilməli, məqsədyönlü təlim texnologiyalarından istifadə olunmalıdır

Leyla HACIYEVA,
Bakı şəhəri 39 nömrəli tam orta məktəbin riyaziyyat müəllimi

İSTEDAD - bir və ya bir neçə fəaliyyətin müvəffəqiyyətli icrasını üçün sərf olan qabiliyyətlərin özünəməxsus birliliyidir. Şagirdyönümlü təhsilimizin əsas məqsədlərindən biri istedadlı şagirdlərin aşkarlanması, inkişafı, bilik və bacarıqlarının praktik həyata yönləndirilməsidir. Bütün məktəblərdə çoxlu sayda istedadlı şagirdlər var. Sadəcə onları aşkar etmək, düzgün istiqamətləndirmək, qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək lazımdır. Bunun üçün ən əvvəl təlim prosesinin düzgün qurulması vacibdir. Belə ki, dərs prosesində təlimin təşkilinə verilən tələblər gözlənilməlidir. Təlim strategiyası düzgün seçilməli, məqsədyönlü təlim texnologiyalarından istifadə olunmalıdır.

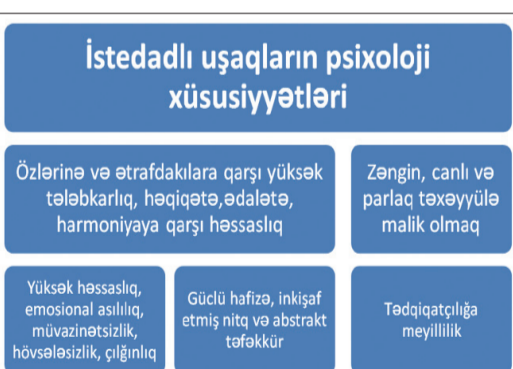
Pedaqoq ilk növbədə psixoloq olmalıdır. Şagirdin müxtəlif yaş psixologiyasına bələd olmaqla temperament və psixotipini müəyyən edə bilməlidir. Fərdi və kollektiv yanaşmalarla, müxtəlif təlim texnologiyaları tətbiq etməklə, həyatı bacarıqlara əsaslanan fəaliyyətlər həyata keçirməklə şagirdin istedadının növünü müəyyən etməlidir.

Şagirdin istedadının növünü müəyyən etmiş pedaqoq həmin istiqamətdə şagirdlə işləməli, digər müəllim və valideynlərə görüşməli, bir sözlə, istedadın inkişafına çalışmalıdır.

Məktəb dövründə insan 4 yaş psixologiyasını və onlara keçid dövrlərini yaşayır: Məktəbəqədər, ibtidai, ümumi orta, tam orta. Aşağı yaşda-kinestetik qavramanın yüksək olduğu dövrlərdə şagirdin istedadını aşkarlamaq daha effektivdir. Yuxarı yaşlarda isə istedad təxəyyülli güclü olan şagirdlərdə daha çox gizlənir.

İstedadlı uşaqlarla iş təhsil prosesinin əsas problemlərindən biridir. Buna səbəb istedadlı uşaqlara fərdi yanaşmanın zəruriliyi və onların inkişaf etdirilməsidir. Ona görə də istedadlı uşaqların psixoloji xüsusiyyətlərini, istedad istiqamətlərini öyrənmək vacibdir. Çünki onlarla iş aparmaq üçün bu sahədə hazırlıq tələb olunur.

İstedadın formalaşmasında sosial mühitin, coğrafi şəraitin rolu danılmazdır, lakin ailə və məktəb daha həlledicidir.

Bəli, bəzən valideynlərin, müəllimlərin uşağa diqqət, qayğı göstərməməsi səbəbindən istedad cəlallamıb üzə çıxarılmır. Odu ki, insan kapitalının inkişafı ölkə iqtisadiyyatının qlobal sistemə uğurlu inteqrasiyası prosesində ən mühüm şərtlərdən biri kimi müasir təhsil sisteminin başlıca vəzifəsini təşkil edir. İstedadlı uşaqlarla fərdi işin təşkilatı dövlət tərəfindən təhsil işçiləri qarşısında əsas missiya kimi qoyulub.

Qeyd edək ki, ümummilli lider Heydər Əliyev istedadlı uşaqlara hər zaman diqqət və qayğı göstərirdi.

Ulu öndərin 1999-cu il iyulun 29-da imzaladığı fərmanla təsdiq olunan "Azərbaycan Respublikasında Dövlət gənclər siyasətinin həyata keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər planı"nda Təhsil, Gənclər, İdman və Turizm nazirlikləri qarşısında istedadlı uşaqların üzə çıxarılması üçün fərdi tədris proqramlarının hazırlanması mühüm vəzifə kimi qoyulub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev "Xüsusi istedadda malik olan uşaqların (gənclərin) yaradıcılıq potensialının inkişafı üzrə Dövlət Proqramının (2006-2010-cu illər)" təsdiq edilməsi haqqında 2006-cı il 17 aprel tarixli Sərəncam imzalayıb. Burada istedadlı uşaq və gənclərin aşkara çıxarılması, onların potensial imkanlarının inkişaf etdirilməsi və səmərəli təhsil almaları üçün lazımi şəraitin yaradılması məqsədi qeyd edilib. Dövlət Proqramında qeyd edilir ki, istedadlı uşaq və gənclərin aşkara çıxarılması, onların potensial imkanlarının inkişaf etdirilməsi ötən əsrin 70-ci illərindən etibarən diqqət mərkəzində olub, bu vacib iş sahəsinin mühüm prioritetlərdən biri kimi irəli sürülərək reallaşdırılması istiqamətində ciddi addımlar atılıb: "Azərbaycanda dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonra, xüsusən 1993-cü il iyulun 15-də görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin respublikamızda siyasi rəhbərliyə qayıdışı ilə milli-mənəvi dəyərlərin dirçəlişinə, iqtisadiyyatın, sosial sahələrin inkişafına güclü stimül verilmiş, bunlarla bərabər, ölkənin təhsil sisteminin yenidən qurulmasına, qabaqcıl dövlətlərin təhsil sistemlərinə inteqrasiya olunmasına geniş imkanlar açılmış, istedadlı uşaq və gənclərə diqqət və qayğının artırılması ölkə Konstitusiyasında təsbit edilərək, təhsil sahəsində dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir. Son illər Azərbaycanda istedadlı uşaq və gənclərin səmərəli təhsil almasını təmin etmək məqsədilə yeni tipli tədris müəssisələrinin şəbəkəsi xeyli genişləndirilmiş, lisey və gimnaziyalarda təhsilin məzmununun müasir tələblərə uyğunlaşdırılması məqsədilə yeni tədris plan və proqramları hazırlanaraq tətbiq edilməyə başlanmış, pedaqoji kadr heyətinin tərkibi ilbəlil yaxşılaşdırılmışdır".

2018-ci ildə "Təhsil haqqında" Qanunun 21 maddəsinə 60-dan çox dəyişiklik edilib. Yenilənmiş qanunda akademik istedadlı şagirdlər xüsusi nəzərə alınıb. Belə ki, beynəlxalq fənn olimpiadalarının qalibləri artıq heç bir müsabiqədən keçmədən ali məktəblərə istədikləri ixtisas üzrə qəbul oluna bilərlər. Dəyişikliyə əsasən, respublika fənn olimpiadalarının, yüksək səviyyəli beynəlxalq müsabiqələrin və yarışların qalibləri müvafiq ixtisaslar üzrə ali məktəblərə müsabiqədən kənar, dövlət büdcəsi hesabına qəbul ola və təhsil ala bilmək hüququ qazanırlar.

Cəmiyyət və dövlətimiz müasir problemlərinin həllini məhz sabahın qurucuları olan uşaqlardan gözləyir. 2019-cu ildə Təhsil Nazirliyinin təşəbbüsü ilə şagird istedadının inkişafı məqsədilə nəzərdə tutulmuş, bölgələrdən şəhər mərkəzinə gətirilən, xüsusi liseylərdə olimpiadalarla hazırlanmaqla bilməyən akademik istedadlı şagirdlər üçün Gəncə, Şirvan, Şəki və Qubada dövlət büdcəsi hesabına məktəb-liseylər açılıb və istifadəyə verilib.

Azərbaycanı dünya miqyasında tanıdan kifayət qədər istedadlı şagirdlərimiz-olimpiada qaliblərimiz vardır. Ümid edirik, müasir təlim texnologiyalarının tətbiqi, innovativ yanaşma və sadalanan pedaqoji fəaliyyətlər nəticəsində istedadlı şagirdlərimiz daha da ətraflı aşkarlanacaq, inkişaf etdiriləcək, beləliklə, gələcəkdə uğur və qabiliyyətlərimiz daha da çox olacaqdır.

Mirzə Ələkbər Sabir adına Astara şəhər 1 nömrəli tam orta məktəb rayonumuzun ən qocaman təhsil ocaqlarındandır.

Bir əsrdən artıq yaşı olan olan məktəb kifayət qədər zəngin inkişaf yolu keçmişdir. Məktəbimiz 2007-ci ildə əsaslı, 2016-cı ildə isə cari təmir edilib. Burada 570 şagirdin təlim-tərbiyəsi ilə 62 müəllim məşğul olur. Bütün müəllimlərimiz Təhsil Nazirliyi tərəfindən keçirilən müəllimlərin bilik və bacarıqlarının diaqnostik qiymətləndirilməsində iştirak edərək yüksək nəticələr əldə ediblər. Şagirdlərimiz də istər rayon, istərsə də respublika səviyyəsində keçirilən tədbirlərdə fəal iştirak edir, müxtəlif müsabiqə və olimpiadalarda müvafiq yerlərə layiq görülürlər. Bu bizi çox sevindirir. Bizim məktəb üçün bu il ol-duqca uğurlu olub. Belə ki, təhsil müəssisəmiz 2018-2019-cu tədris ilində Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə III qrant müsabiqəsinin qalibi olub. Heç şübhəsiz ki, bu gün respublikamızda həyata keçirilən dövlət siyasətinin mahiyyəti hər birinizə yaxşı məlumdur.

Qalib layihə

Qurulmasını təklif etdiyimiz yeni modeldə "keyfiyyətli idarəetmə" anlayışı cəmiyyətə, xalqa səmərəli xidmət mənasını ifadə edir, məktəblə-müəllim, şagird-valideyn arasındakı münasibətlərdə yeni düşüncə tərzini formalaşdırır. Şagirdlərə tədris xidmətlərinin istehlakçısı kimi, onun məmnunluq səviyyəsinə isə təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi meyarı kimi yanaşılır. Qiymətləndirmə və monitorinq sistemində də müvafiq dəyişikliklər təklif edilir, ictimai rəy, şəffaflıq, çeviklik, xidmətlərin göstərilməsində keyfiyyət, fasiləsizlik, davamlı inkişaf, ömürboyu təhsiləmə, humanist pedaqogika və liderlik idarəetməsi ön plana çəkilir. Beləliklə, qlobal inkişafın müasir

"ASAN Məktəb" - yeni və uğurlu idarəetmə modeli

Xədicə ƏLİYEVA,
M.Ə.Sabir adına Astara şəhər 1 nömrəli tam orta məktəbin direktoru

Ölkə başçısı İlham Əliyevin apardığı uğurlu siyasətin, inkişaf konsepsiyasının müsbət və ölkə hədudlarından kənarda da, diqqət çəkən modern idarəetmə, sosial-iqtisadi dinamik inkişafı bütün sektorlarda özünü əks etdirməkdədir. O cümlədən, Təhsil İslahatı çərçivəsində icra olunan proqramlar təhsildə nəticəyönümlülüğü, şəxsiyyətyömlü yanaşmanın keyfiyyət nailiyyətlərini, şagird nailiyyətlərini uğurlarını davamlı inkişaf etdirir.

Artıq respublikamızda 3-cü ildir ki, Təhsildə inkişaf və innovasiyalar üzrə qrant müsabiqəsinin keçirilməsində başlıca məqsəd təhsil müəssisələrində, təhsilverənlərdə sağlam rəqabət və innovativ fəaliyyəti stimullaşdırmaqdır. Məhz bunu nəzərə alaraq təklif etdiyimiz unikal layihə bizlə haqda sizləri məlumatlandırmaq istəyirəm.

İlkin olaraq "ASAN Məktəb" - yeni və uğurlu idarəetmə modelinin tətbiqi ilə bağlı bölgələrdə ümumi təhsil müəssisələrinin direktor və müavinləri, qabaqcıl müəllimləri üçün məktəbin idarə

edilməsi sərəştəliyinin artırılması mövzusunda tədbirlərin təşkil olunması hədəfimizdir. Artıq sentyabrın 9-da məktəbimizdə layihənin geniş təqdimatı keçirilib, bununla bağlı koordinasiya şurası yaradılıb və tədbirlər planı müzakirə olunaraq təsdiq edilib. Görüləcək işlər sırasında rayonumuzun ümumtəhsil müəssisələrinin rəhbərlərinə peşəkərlığın təkmilləşdirilməsi istiqamətində təlimlərin təşkil olunmasıdır ki,

Qurulmasını təklif etdiyimiz yeni modeldə "keyfiyyətli idarəetmə" anlayışı cəmiyyətə, xalqa səmərəli xidmət mənasını ifadə edir, məktəblə-müəllim, şagird-valideyn arasındakı münasibətlərdə yeni düşüncə tərzini formalaşdırır. Şagirdlərə tədris xidmətlərinin istehlakçısı kimi, onun məmnunluq səviyyəsinə isə təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi meyarı kimi yanaşılır.

oktyabr ayından artıq bu işə start verilib.

Layihənin məqsədi liderlik və mentorluq təlimləri, regional müsabiqələrin keçirilməsində başlıca məqsəd təhsil müəssisələrində, təhsilverənlərdə sağlam rəqabət və innovativ fəaliyyəti stimullaşdırmaqdır. Məhz bunu nəzərə alaraq təklif etdiyimiz unikal layihə bizlə haqda sizləri məlumatlandırmaq istəyirəm.

vi funksiyalarına proqnozlaşdırma, strateji təhlil, qiymətləndirmə, marketing və menecmentlik, insan resurslarının idarə olunması kimi yeni funksiyaların əlavə olunmasını, innovasiyalardan və müasir texnologiyalardan fəal istifadəni təmin etməkdir. Bu isə, təhsil sektorunda daha da innovativ idarəetmə modelinin qurulmasına dəstək olur.

"ASAN Məktəb" - yeni və uğurlu idarəetmə modeli adlı layihəmiz sentyabrın 1-dən başlayıb və bu ilin dekabrın 20-dək davam edəcəkdir. Ümidvarıq ki, bu layihəmiz uğurlu həyata keçiriləcəkdir.

“Dünya çempionu olmaq sevindiricidir”

Aydın Süleymanlı:
“Özümə inanırdım ki, çempion olacağam”

Rəşad ZİYADOV

“Təhsil” Respublika İdman Mərkəzinin 3 nömrəli Respublika İxtisaslaşdırılmış Olimpiya Ehtiyatları Uşaq-Gənclər İdman-Şahmat Məktəbinin yetirməsi Aydın Süleymanlı Hindistan Respublikasının Mumbai şəhərində 14, 16 və 18 yaşlı oğlanlar və qızlar arasında keçirilən şahmat üzrə dünya çempionatında 11 oyundan 9 xal yığmaqla 14 yaşlı oğlanlar arasında dünya çempionu olub. 14 yaşlıların yarışına ilk turlardan liderlik edən Aydın Süleymanlı sonuncu turda Qazaxıstan təmsilçisi Sultan Amanzolu məğlubiyətə uğradaraq çempion titulluna sahib olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva yeniçiyetmə şahmatçı Aydın Süleymanlı dünya çempionatında qalib olması münasibətilə təbrik ediblər.

Gəlin 14 yaşlı şahmatçımızı daha yaxından tanıyaq. 2005-ci ildə Bakıda ziyalı ailəsində anadan olan Aydın altı yaşından şahmatla məşğul olur. O, 249 nömrəli tam orta məktəbin IX sinif şagirdidir. Aydın Süleymanlı yeniçiyetmələr arasında ikiqat Avropa çempionudur. O, 2013-cü ildə Monteneqronun Budva şəhərində keçirilən qitə birinciliyində 8 yaşlı şahmatçılar arasında birinci olub. Həmin ilin dekabrında şahmat üzrə dünya çempionatında eyni yaş kateqoriyasında üçüncü yeri tutan Aydın Süleymanlı 2014-cü ilin noyabrında 10 yaşlı şahmatçılar arasında blits və rapid növləri üzrə Avropa çempionatında hər iki yarışın qalibi olub. İstedadlı şahmatçımız 2017-ci ildə Rumıniyanın Ma-

maya şəhərində 12 yaşlı oğlanlar arasında Avropa çempionatında da qalib gəlib.

Biz də “Azərbaycan müəllimi” qəzetinin oxucuları üçün dünya çempionunun təəssüratını öyrənmək istədik. Aydın bizimlə söhbətinə belə başladı: “İlk növbədə, idmanın inkişafına və bu sahəyə göstərilən böyük diqqət və qayğıya görə ölkə başçısı cənab İlham Əliyevə bütün idmançılar və idmansevərlər adından öz minnətdarlığımı bildirirəm. İdmanın şahmat növünü sevən bir yeniçiyetmə kimi onu deyə bilərəm ki, bu gün dövlətimiz tərəfindən biz idmançılar üçün hər cür şərait yaradılıb. Ölkəmizdə uşaq və gənclərlə iş bu gün möhkəm zəmin əsasında qurulur. Gənclərin asudə vaxtlarını maraqlı və səmərəli keçirmələri, pis vərdişlərdən uzaq olmalarını üçün bu olduqca vacibdir. Bu idman növü ilə məşğul olmağa başladınsa ciddi olmalıdır. Müəllimlərin tapşırıqlarına əməl edir və şahmat dərslərinə ciddi yanaşıram.

Bütün uğurlarıma görə müəllimlərimə minnətdaram. Hər bir işdə ağıl və səbr ilə hərəkət etmək lazımdır. Təbii ki, dünya çempionu olmaq çox sevindirici bir hədəfdir. Onun sevincini yaşayıram. Ölkə başçısı cənab İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva tərəfindən təbrik məktubunu almaq mənim sevincimi daha da artırdı. Mənim yarışımı izlədikləri üçün onlara minnətdarlığımı bildirirəm. Söz veriram ki, bundan sonra da böyük arenalarda ölkəmizi layiqli təmsil edəcəyəm”.

Dünya çempionumuz bu uğuru ilə kifayətlənmək niyyətində deyil. Qarşıma qoyduğum hədəfləri var. “Özümə inanırdım ki, çempion olacam. Ümumiyyətlə, mən heç vaxt bir qələbə əldə etdikdən sonra onunla kifayətlənmirəm. Düşünürəm ki, bundan sonra yeni qələbələrimlə xalqımızı sevindirirəm. İdman maraqlıdır. Onun şahmat növü isə daha da maraqlıdır”.

Vüqar Həşimov, Şəhriyar Məmmədyarov, Teymur Rəcəbov kimi şahmatçıların vətənilərində 14 yaşlı dünya çempionunun da olmağı qürurvericidir. Aydın Süleymanlı şahmatda özünü kumir də seçib... “Mənim şahmatda kumirəm dünya çempionu Carlsen, Magnusdur. Onun oyunlarına çox baxıram və bəyənirəm”.

- Aydın şahmata maraqa sənədən hardan yarandı?

- 5 yaşım olanda ilk dəfə bağçada şahmat oynamağa başladım. Evdəkilər mənim bu idman növünə olan marağımı görüb mənə şahmat aldılar. Sonradan valideynlərim də

şahmatla məşğul olmağıma şərait yaradaraq mənə “Təhsil” Respublika İdman Mərkəzinin 3 nömrəli Uşaq-Gənclər İdman məktəbinə qoydular. Şahmatın sirlərini həmin məktəbin şahmat müəllimi Xəlil Atababayevdən, daha sonra beynəlxalq qrossmeyster Fərid Abbasovdan öyrənməyə başladım. İlk vaxtlarda oyunlarda mən şahmat yoldaşlarıma məğlub olurdum. Ancaq buna baxmayaraq, şahmata həvəsim azalmırdı. Əksinə, daha da mübarizə aparıb özümə güclülərə qalib gəlməyə çalışırdım. Bəli, güclü idmançı olmaq üçün öz üzərində həmişə həvəslə işləməlisən. Ən böyük arzum dünya üzrə tanınmış güclü şahmatçı olmaq, şahmat tacını ölkəmizə gətirməkdir”.

- Aydın, şahmata yeni başlayan dostlarına nə demək istərdin?

- Yaxşı şahmatçı olmaq üçün siz müxtəlif bacarıqları inkişaf etdirməlisiniz və buna yalnız təcrübə və məşq yolu ilə nail olmaq olar. Yaddaş müasir şahmatın böyük bir aspektidir. Yaradıcılıq və məntiq vacibdir. Rəqibə qalib gəlmək üçün

çətin yaradıcı ideyalar barədə düşünmək lazımdır, lakin şahmat həmçinin pragmatik və praktik olmağı tələb edir. Uzun və çətin üsulları axtararaq yerinə yetirməklə asan üsulları unutmamaq vacibdir. Məntiqlə fikirləşin və siz uğurlu gedishlər etməyin yolunu tapa bilərsiniz.

Biz Aydının uğurları haqqında şahmat müəllimi Xəlil Atababayev və beynəlxalq qrossmeyster Fərid Abbasovun fikirlərini öyrəndik:

- Xəlil müəllim, Aydın digər idmançılardan fərqləndirən nədir?

- Aydın digər idmançılardan fərqi daha çox elmi və şahmata olan həvəsinin çox olmasıdır. Onun oyun səviyyəsi və ağıllı şəkildə düşünərək addım atması digər idmançılara nisbətən daha çoxdur. O, digərlərindən daha istedadlı olması ilə də fərqlənir. Əgər idmançı kifayət qədər uğur əldə etdikdən sonra arxayınlaşmağa məruz qalırsa, onun gələcəyi haqqında rəy vermək çətin olur. İdmançının gələcək uğurları onun öz üzərində daha çox çalışması və məqsədinə çatmaq üçün mübarizə aparmasından asılıdır. İd-

mançı əgər məşqlərə gün ərzində 3 saat vaxt ayırırsa, kifayət qədər uğur qazandıqdan sonra 6 saat vaxt ayırmalıdır. Bu şəkildə davam etməsə, gələcəkdə onun üçün qabağa getmək çox çətin olacaq. Mən inanıram ki, Aydın bütün ümidlərimizi və arzularımızı doğruldacaq.

- Fərid müəllim, Aydın haqqında hansı fikirdəsiniz?

- Ümid edirəm ki, Aydının qazandığı uğurlar stimül verəcək ki, gələcəkdə də o, daha böyük yaş qruplarında çempion olub, ölkəmizə medallar gətirib bizi sevindirəcək və dünyada kişilər arasında tanınmış şahmatçı olacaq. Aydın tam fərqli yolla gedir. Özünün bəyənirdiyi dünya çempionu Carlsen, Magnus kimi oynayıb. Hər bir müəllim kimi mən də yetirməmin uğurlarını öz uğurum kimi qiymətləndirirəm. İnanıram ki, o bundan sonra daha böyük qələbələrə imza atacaq.

Aydın həm də dərs əlaçısıdır. Bakıdakı 249 nömrəli tam orta məktəbdə bütün müəllimləri onun nümunəvi və yaxşı oxuyan şagird olmasından danışırlar.

Vahid Əsəd: “Ölkəm adına qazandığım uğur təkcə mənim deyil...”

Cəbrayıl məktəblisi “Gələcəyin Avropalıasını təsəvvür edərkən” mövzusunda inşa müsabiqəsinin qalibi olub

Samirə KƏRİMOVA

Bu gün bizim istedadlı şagirdlərimizin müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə uğurlu iştirakı, bilik yarışlarında, olimpiadalarda ən yüksək yerlərə layiq görülmələri qürurvericidir. Və nə yaxşı ki, belə məktəblilərimizin sayı illədən-illə artmaqdadır. Vahid Əsəd də bizim istedadlı şagirdlərimizdənndir. İbtidai təhsilini Bakıdakı 53 nömrəli tam orta məktəbdə alan bu yeniçiyetmə Cəbrayıl rayonunu akademik M.Mehdizadə adına tam orta məktəbin XI sinif şagirdidir. Uşaq vaxtlarından ədəbiyyata marağı olan Vahid Azərbaycan, eləcə də dünya klassiklərinin əsərlərini sevə-sevə oxuyub. Oxuduğu çoxsaylı kitablar onun geniş dünyagörüşünün formalaşmasında əhəmiyyətli rol oynayıb. Müxtəlif mövzularla bağlı öz fikir və mülahizələrini sərbəst şəkildə ifadə etməsi ilə yaşıdları arasında seçilən Vahidin kitabə olan sevgisi, yəqin ki, onun tərbiyə aldığı ailədən qaynaqlanıb.

Gözünü açandan evdə kitabə qarşı maraq görüb. Onun atası filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosentdir, qədim rus dili, rus əyazmaları üzrə mütəxəssisdir. Valideynləri onda lap erkən yaşlarından mütləq mədəniyyəti formalaşdırıblar.

Musiqi təhsili də alan Vahid oxuduğu məktəbdə hər zaman fərqlənən, keçirilən tədbirlərdə fəallığı ilə seçilən şagirdlərdəndir.

2019-cu il onun həyatında ən unudulmaz bir il kimi qalacaq. Belə ki, Vahid bu il Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun Avropa Şurasının 70 illik yubileyi ilə əlaqədar olaraq “Gələcəyin Avro-

palsını təsəvvür edərkən” mövzusunda keçirdiyi inşa yazı müsabiqəsində iştirak edərkən I yerə layiq görülmüş.

Müsabiqə ilə bağlı təəssüratlarını bizimlə bölüşən istedadlı yeniçiyetmə əldə etdiyi nailiyyətdən qürur duyduğunu söyləyir: “Bu, mənim həyatımda ən unudulmaz bir hadisədir. Belə bir müsabiqənin keçirilməsi ilə bağlı məktəbimiz Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi Aysel Qarayeva bizə məlumat verərək artıq qərarlaşdırdım ki, həmin müsabiqəyə qatılaraq özümü sınayım. “Gələcəyin Avropalıasını təsəvvür edərkən” mövzusunda inşa yazaraq qeyd olunan elektron ünvana göndərdim”.

Məlumat üçün bildirik ki, müsabiqəyə ümumilikdə 3 şəhər və 11 rayondan 14-18 yaşlı gənclərin yazdığı 63 inşa daxil olub. İnşaların oxunub baxılması üçün Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Avropa Şurası və Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondunun nümayəndələrindən ibarət münisflər heyəti müəyyən edilib. Ad, soyad və şəhər (rayon) adları gizlədilməklə hər bir inşa Gənclər Fondu tərəfindən kodlaşdıraraq münisflər heyətinə göndərilib. Müsabiqənin nəticələrinə əsasən Vahid Əsədin yazdığı inşa I yerə layiq görülmüş.

Deyir ki, bu xoş xəbəri eşidəndə sevincimin hədd-hüdüdü yox idi: “Bu qədər gəncin içindən seçilmək, özü də ən yüksək yerə layiq görülmək mənim kimi məktəbli üçün əlamətdar bir hadisədir. Ölkəm adına qazandığım uğur təkcə mənim deyil, eyni zamanda həm təhsil aldığım doğma məktəbimin, eləcə də mənə inanan, hər zaman dəstək verən ailəmdir. Bu nailiyyətin sevincini onlara yaşatdığım üçün özümü xoşbəxt hesab edirəm. Məne etimad göstərən doğma məktəbimin rəhbərliyinə, üzərimdə əməyi olan hər bir kəsə minnətdarlığımı bildirirəm”.

Müsabiqənin qalibi olan Azərbaycanlı

yaşlı yeniçiyetmə Fransanın Strasburq şəhərində Avropa Şurasının 70 illik yubileyinə həsr edilən mərasimə də dəvət olub. Strasburqda olarkən digər ölkələrdən gələn qaliblərlə birlikdə şəhərin görməli yerləri ilə tanış olub. Sonra Strasburq Opera evində onların təltif olunma mərasimi keçirilib. Vahidə diplomu İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin prezidenti Linos-Alexandr Sisilyano (Linor-Alexandre Sicilianos) təqdim edib. Qaliblər həmçinin Fransa Respublikasının Prezidenti Emmanuel Makronla, Avropa Şurasının Baş katibi Mariya Peyçinoviç Buriçlə, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının (AŞPA) sədri Lilian Mori Paskye ilə görüşüb və xatirə şəkilləri çəkdiriblər.

Bundan başqa, Vahid Avropa Şurasının Parlament Assambleyasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri Səməd Seyidovla, üzvləri Sevinc Fətəliyeva və Sahibə Qafarova ilə, həmçinin Azərbaycanın Fransadakı səfiri ilə də görüşüb.

Vahid belə bir mötəbər tədbirdə iştirakından məmnunluq duyduğunu bildirərək, ölkəmizdə uşaq, yeniçiyetmə və gənclərə dövlət başçısı İlham Əliyev tərəfindən hər zaman yüksək diqqət, qayğı göstərildiyini xüsusi qeyd edir. Nüfuzlu müsabiqədə iştirakına şərait yaratdıqlarına görə tədbirin təşkilatçılarna təşəkkürünü bildirən yeniçiyetmənin ən böyük arzusu gələcəkdə səfir olmaq, Azərbaycanımızı layiqincə təmsil etməkdir.

İngilis dilini öyrənənlər üçün dərs nümunələri

LearnEnglish

Hay-on-Wye

By Richard Sidaway

Activity 1

Before you read, check the words (a-d) in a dictionary or online. Then put them into sentences 1–4.

a. sits	b. independent	c. jokingly	d. declared
---------	----------------	-------------	-------------

- If you say something, you don't really mean it – it's just a joke.
- When a town or city on a river, it is located next to it.
- When he something about himself, it means he announced a change in his situation.
- If a place is, it is not controlled by any other country.

The small town of Hay, on the River Wye, sits on the border between England and Wales. You can only reach it on small country roads and the trains no longer stop there. It was a quiet place until 1961. That year a local man called Richard Booth came back from a trip to the USA with a lot of second-hand books. He bought the town's old fire station and changed it into a shop to sell them. For the next ten years, he bought more empty shops and made them into bookshops too, so that Hay became the world's first 'book town'.

With the money he made, Booth bought the town's old castle. On 1 April 1977 he jokingly declared himself 'King' and said the town was now an independent country! His horse was the head of the government, and he even gave people passports. Some local people thought he was a little mad.

But he wasn't crazy at all, and the joke made more people come to Hay to buy second-hand books. By the 1980s there were one million books on sale, on 15km of shelves in over 30 bookshops.

Then in 1988 a literature festival began. Writers came to talk about their new books, along with scientists, politicians and even the President of the USA! Now half a million visitors come every year and spend over three million pounds.

The King is old now, but he still likes selling books and now there are book towns in many different countries in Europe, and in Australia, Canada and Malaysia too. Not bad for something that started in a small town of 1,300 people.

Activity 2

What do these numbers mean? Choose a–e.

Example: 1961 – the year Richard Booth opened his first bookshop in Hay

- 1,300
- 30
- 500,000
- 15
- 1988

- the total kilometres of shelves in Hay's second-hand bookshops
- the number of visitors to the Hay Literature Festival every year
- the number of people who live in Hay
- the number of second-hand bookshops in Hay in the 1980s
- the year the Literature Festival began

Activity 3

Read the text again, and select the correct answer in each sentence (1–5).

- Hay is not easy to get to and there **are no roads/is no railway station**.
- To sell his first second-hand books, Booth bought an old **fire station/castle**.
- When he declared himself 'King', local **people/horses** could have a special passport.
- Visitors to the Literature Festival spend **three/half** a million pounds a year.
- Today there are book towns in **four/five** different continents.

Activity 4.1

Look at these prepositions from the text.

... **until** 1961
For the next ten years
On 1 April 1977
By the 1980s
 ... **in** 1988

When do we use them? Match a preposition to a use

Preposition	Use
1. by	a. continuing before that time and not after it
2. for	b. say that something has already happened
3. in	c. with a date
4. on	d. with a period of time
5. until	e. with a year

Activity 4.2

Now put the best preposition in each gap.

- He worked in Manchester three years.
- Portugal's last king left the country 6 October 1910.
- the time he got home, the children were in bed.
- She was born 1966.
- The bank is only open three o'clock.

Activity 5

Do you think a 'book town' would be possible in your country?

Answers

Activity 1
 1. c; 2. a; 3. d; 4. b
 Activity 2
 1. c; 2. d; 3. b; 4. a; 5. e
 Activity 3
 1. is no railway station; 2. fire station; 3. people; 4. three; 5. four
 Activity 4.1
 1. b; 2. d; 3. e; 4. c; 5. a
 Activity 4.2
 1. for; 2. on; 3. By; 4. in; 5. until

To find more English language activities visit
www.britishcouncil.org/learnenglish

Send your feedback to learnenglishprint@britishcouncil.org

© British Council 2017

2019-cu ilin inqilabi kəşfləri

İqtisadiyyat sahəsində 2019-cu ilin Nobel mükafatı laureatları açıqlanıb

Oruc MUSTAFAYEV

Oktyabrın 14-də Stokholmda iqtisadiyyat sahəsində 2019-cu il üzrə Nobel mükafatı laureatlarının adları açıqlanıb. İsveç Kral Elmlər Akademiyasının qərarı ilə mükafata Hindistan əsilli amerikalı alim Abhicit Banerci, onun xanımı fransız əsilli amerikalı professor Ester Düflo və digər amerikalı alim Maykl Kremer "Qlobal yoxsulluğun azaldılması istiqamətində eksperimental işlərinə görə" layiq görülmüblər.

"2019-cu il iqtisadiyyat elmləri üzrə laureatların apardığı tədqiqat bizim qlobal yoxsulluqla mübarizə qabiliyyətimizi xeyli dərəcədə yaxşılaşdırıb", - deyərək Akademiyanın açıqlamasında bildirilir. Qeyd olunur ki, iyirmi il ərzində alimlərin təcrübəyə əsaslanan yanaşması inkişaf iqtisadiyyatında dəyişiklik yaradıb və hazırda çiçəklənən tədqiqat sahəsinə çevrilib. Alimlər tərəfindən aparılan araşdırmalar insanlığın qlobal yoxsulluqla mübarizə qabiliyyətini xeyli yaxşılaşdırıb.

Abhicit Banerci (*Abhicit Banerjee*) 21 fevral 1961-ci ildə Hindistanın Bombay şəhərində anadan olub. Hind əsilli amerikalı iqtisadçı, ABŞ-ın Massaçusets Texnologiya İnstitutunun professorudur. 1981-ci ildə Kolküt Universitetini bitirib. Daha sonra Dehliyə köçürülüb. Daha sonra Dehliyə köçürülüb. Cəvahirəl Nehru Universitetinin iqtisadiyyat ixtisası üzrə magistr, 1988-ci ildə isə Harvard Universitetində doktorluq elmi dərəcəsinə alıb. Harvard və Prinston universitetlərində, sonra isə Massaçusets Texnologiya İnstitutunda dərslər deyib. 2003-cü ildə Ester Düflo və Sendil Mulleyatın ilə birlikdə yoxsulluqla mübarizə laboratoriyasını yaradıb. İqtisadi İnkışafın Təhlili Tədqiqat Bürosunun (Bureau for the Research in the Economic Analysis of Development) prezidenti, Milli İqtisadi Tədqiqatlar Bürosunun, İqtisadi və Siyasi Tədqiqatlar Mərkəzinin və Dünya İqtisadiyyatı İnstitutunun əməkdaşı olub. Amerika İncəsənət və Elmlər Akademiyasının və Ekonometriya Cəmiyyətinin haqqı üzvüdür.

Maykl Kremer (*Michael Kremer*) 12 noyabr 1964-cü il tarixində ABŞ-da anadan olub. Amerikalı iqtisadçı, inkişaf iqtisadiyyatı üzrə mütəxəssisdir. 1985-ci ildə sosial tədqiqat sahəsində Harvard Universitetini bitirib, 1992-ci ildə isə bu universitetdə iqtisadiyyat üzrə PhD elmi dərəcəsi alıb. 1992-1993-cü illərdə Massaçusets Texnologiya İnstitutunda postdoktorant, Çikaqo Universitetində dövlət edilmiş dosent, 1993-1999-cu illərdə Massaçusets Texnologiya İnstitutunda professor vəzifəsində çalışıb. 1999-cu ildən Harvardın professorudur.

M.Kremer Bill və Melinda Qeyts Fondunun vəsaiti ilə Harvard Universitetində ya-

radılmış cəmiyyətlərin inkişafı üzrə professor, sosial və beynəlxalq inkişaf problemlərinin həlli üçün yaradılmış innovasiya institutunda elmi məsləhətçi kimi fəaliyyət göstərir. Onun elmi maraqları stimulların tədqiqinə, xüsusilə, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə vaksinasıyanın stimullaşdırılması mexanizmləri

rinin işlənilməsinə yönəlib. O, komplementar səlahiyyətlər əsasında məşhur iqtisadi inkişaf nəzəriyyəsinə yaradıb. Harvard Universiteti nəzdində yaradılmış "WorldTeach" in qurucusu və prezidentidir. Bu qurum universitet məzunlarını müəllim-könlülər kimi inkişaf edən ölkələrə yay və illik proqramlara yönəldir. Amerika İncəsənət və Elmlər Akademiyasının üzvü, Makartura təqaüdü və müəllimlər üçün Prezident təqaüdü sahibi, Dünya İqtisadi Forumunda "Gənc qlobal lider" nominasiyasının qalibidir. Yoxsulluğun azaldılması üzrə Beynəlxalq Cəmiyyətin üzvüdür.

Ester Düflo (*Esther Duflo*) 25 oktyabr 1972-ci il tarixində Parisdə riyaziyyat üzrə professor Mişel Düflonun ailəsində anadan olub. Fransız iqtisadçısı, Massaçusets Texnologiya İnstitutunun (MIT) professorudur. 46 yaşlı alim ABŞ Milli Elmlər Akademiyasının haqqı, Britaniya Akademiyasının müxbir üzvüdür. 1994-cü ildə Paris Ali Normal Məktəbinin magistr, 1999-cu ildə Massaçusets Texnologiya İnstitutunun fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə alıb. Onun doktorluq dərəcəsi üzrə elmi rəhbəri həyat yoldaşı Abhicit Banercidir. E.Düflo 1993-cü ildə Moskvada fransız dilini tədris edib və magistr dissertasiyası üzərində işləyib. Fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi aldıqdan sonra 2002-ci ildə MIT-də professor köməkçisi təyin edilib. 29 yaşında Massaçusets Texnologiya İnstitutunda işləyən ən gənc müəllim olub. Onun doktorluq dissertasiyası ötən əsrin 70-ci illərində İndoneziyada məktəb proqramının genişləndirilməsi təcrübəsinə həsr olunub. O, inandırıcı surətdə sübut edib ki, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə təhsilin əhatə dairəsinin genişlənməsi yüksək əməkdaşlara gətirir.

"Azərbaycanda keçirilən 31-ci Beynəlxalq İnfomatika Olimpiadası iştirak etdiyim olimpiadaların ən yaxşısı idi"

*Denha Nazariy, IOI-2019-un qızıl medalçısı:
"Olimpiadadan çox gözəl təəssüratlar qalıb"*

Oruc İSAOĞLU

Bu ilin yayında Bakıda keçirilən 31-ci Beynəlxalq İnfomatika Olimpiadası (IOI-2019 International Olympiad Informatics) öz mütəbərliyi və nəticələri ilə təhsil sistemimizdə uğurlu hadisələrdən oldu. Bu olimpiadada Ukrayna məktəbliləri bir qızıl, iki gümüş və bir bürünc mükafat qazandı. Ukrayna komandası A.S.Makarenko adına Kremençuç Pedaqoji Kolleci nəzdində Poltava Vilayət elmi internat liseyinin şagirdlərindən ibarət olub. Komandanın üzvlərindən 31-ci Olimpiadanın qızıl medalına layiq görülmüş Denha Nazariyin qələbəsi onə həm də Polşanın nüfuzlu Yagellan Universitetinin tələbəsi adını qazandı. Ukraynalı gəncin IOI-2019, Azərbaycanla bağlı təəssüratları çox zəngindir.

- Siz Bakıda keçirilən beynəlxalq olimpiadada qızıl medal qazandı. Necə hesab edirsiniz, qələbənizdə hansı faktorlar əsas rol oynadı?

- Şübhəsiz ki, bu cür olimpiadalar hərtərəfli hazırlıq tələb edir. Ancaq hesab edirəm ki, mütəbərlik bilik yarışmalarına yüksək səviyyədə hazırlaşmaq və uğurlu nəticələr qazanmaq üçün yaxşı müəllim, ciddi sayılacaq məşqlər lazımdır. Mühüm amillərdən biri də odur ki, bu cür olimpiadalarda iştirakçılardan yüksək və düzgün motivasiya olunmuş əhvali-ruhiyyə tələb olunur.

- Siz hansı yaşda beynəlxalq olimpiadalarda iştirak edirsiniz?

- Beynəlxalq olimpiadalarda IX sinifdən iştirak edirəm. X sinifdə beynəlxalq olimpiadanın gümüş, XI sinifdə isə qızıl medalını qazandı. Bundan əvvəl Ümumukrayna Olimpiadalarında, yeniyetmələr üçün infomatika üzrə Birinci Avropa Olimpiadasında (EJOI) iştirak etmişəm.

- Bakıda keçirilən Olimpiadaya necə hazırlaşmışdınız?

- Hər gün 2-5 saat Olimpiada tapşırıqlarının həlli ilə məşğul olurdum. Digər olimpiadaların da

məsələlərini həll etməyə çalışırdım. Bundan əlavə, ötən illərdə keçirilən olimpiadaların tapşırıqlarını həll edir və müxtəlif alqoritmləri təhlil edirdim.

Olimpiadaya komanda olaraq hazırlıq isə xüsusi seçim əsasında aparılır. Komandanın tərkibi Ümumukrayna Olimpiadasının nəticələrinə əsasən təşkil olunur. Seçmə-məşq toplantılarına 8 nəfər və "səkkizliyə" düşməyən əvvəlki illərin medalçıları daxildir. Beynəlxalq olimpiada tələblərinə maksimum dərəcədə yaxın şərtlərlə 6 tur keçirilir. Nəticədə 4 ən yaxşı qalib IOI-ya yollanırlar.

- IOI-2019-da hansı tapşırıqlar sizin daha çox xoşunuza gəldi. Sizcə, ən mürəkkəb və ya ən maraqlı suallar hansılardı?

- Bütün tapşırıqlar xoşuma gəldi, hamısı çox orijinal və maraqlı idi. İkinci turun suallarını bəyəndim. Mən onun üzərində təxminən 2 saat fikirləşdim və tam bal qazandı.

- Bu cür olimpiadalarda iştirak etməyə hazırlaşan həmyaşdlarınıza nə kimi tövsiyələriniz olardı?

- Hər gün məşq edin və həyəcan keçirməyin.

- İnfomatika və proqramlaşdırma sizin üçün nə dərəcədə maraqlıdır? Çoxları vaxt azlığından şikayət edir, siz necə, çatdırıla bilərsiniz?

- Proqramlaşdırma mənim çox xoşuma gəlir, indi universitetdə proqramçı kimi oxuyuram. Demək olar ki, hər şey kifayət qədər vaxt var, amma hərdən istirahət etmək, gəzmək də istəyirəm, ancaq məsələləri də həll etmək lazımdır.

- Nəyə daha çox həvəs göstərirsiniz?

- Dostlarla futbol oynamağı sevirəm, üzümə gedirəm.

- Sizə olimpiadalarda uğur qazandıran müəllimlərin barədə nə deyə bilərsiniz? Uğurlarınızda daha çox kimə minnətdarsınız?

- Bəli, müəllimim Valentin İvanoviç Melnikdir. Onun çox keyfiyyətli hazırlıq sistemi, hər bir şagirdə öz yanaşması var. Onun tələbələrini çoxu beynəlxalq olimpiadalardan bir çox medallar qazanıb, bir çoxları indi dünyanın ən yaxşı IT şirkətlərində (Facebook, Google, Microsoft, Snapchat) çalışırlar.

- Gələcəyinizi necə görürsünüz?

- Mən bu il Polşanın Krakov Yagellan Universitetinə "Analitik infomatika" ixtisasına daxil oludum. Gələcəkdə özümü bir proqramçı kimi görürəm. Qarşıdakı illərdə hansısa şirkətlərdə təcrübə keçməyi və ya öz şirkətim yaratmağı, proqramçı işləməyi planlaşdırıram.

- Bakıda keçirilən infomatika olimpiadası barədə nə deyə bilərsiniz. Azərbaycan haqqında təəssüratlarınız necədir?

- Olimpiadadan çox gözəl təəssüratların qalıb. Mənim fikrimcə, Azərbaycanda keçirilən infomatika olimpiadası son illər iştirak etdiyim beynəlxalq olimpiadaların ən yaxşısı idi. Azərbaycan öz ənənələri ilə çox gözəl bir ölkədir. Bakı və mətbəxiniz çox xoşuma gəldi.

Tvinning layihəsi çərçivəsində ekspertlərin səfəri

Tvinning layihəsinin "AzMKÇ nəzərə alınmaqla və kompetensiya və bacarıqlara əsaslanan nailiyyətlərin təsvir edilməsi məqsədi ilə prioritet sahələrdəki proqramların təhsil standartlarının təkmilləşdirilməsi üzrə tövsiyələrin verilməsi" adlı 1.5 nömrəli fəaliyyəti çərçivəsində yeddinci missiya həyata keçirilib.

Missiya Latviya Universitetinin Məktəbəqədər təhsil və ibtidai təhsil kafedrasının rəhbəri İnetta Helmane, Latviya Universitetinin baş elmi işçisi Antra Ozola və həmin universitetin Fizika, Riyaziyyat və Optometriya fakültəsinin layihə üzrə koordinatoru Janis Menkis tərəfindən baş tutub.

Missiyanın məqsədi müvafiq olaraq ibtidai sinif müəllimliyi, infomatika müəllimliyi və riyaziyyat müəllimliyi ixtisasları üzrə dövlət standartının yenilənməsindən ibarət olub.

Missiya çərçivəsində ekspertlər Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti və Bakı Mühəndislik Universitetində qeyd olunan ixtisasların tədrisi üzrə ixtisaslaşmış professor-müəllim heyəti ilə görüşüb, sözügedən standartların yenilənməsi ilə bağlı onların rəy və təkliflərini öyrənişlər.

Bundan başqa, ekspertlər Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin ibtidai sinif müəllimliyi fakültəsində, Bakı Dövlət Universiteti və Bakı Mühəndislik Universitetinin Riyaziyyat və İnfomatika müəllimliyi üzrə ixtisaslaşmış fakültələrində olub, professor-müəllim heyəti ilə görüşərək müzakirələr aparıb, bu ixtisasların tədrisində istifadə olunan maddi-texniki baza ilə tanış olublar.

Missiya nəticəsində ekspertlər həmin ixtisaslar üzrə dövlət standartlarında öksini tapmış peşə kompetensiyalarını yeniləyib, maddi-texniki baza üzrə minimal tələblər və məzunlar üçün potensial məşğulluq sahələrini müəyyən ediblər.

Qeyd edək ki, dövlət standartının yenilənməsi zamanı ekspertlər dövlət standartlarının Tvinning layihəsinin ekspertləri tərəfindən kompetensiya əsası yanaşmaya uyğun olaraq işlənilib hazırlanmış yeni formatından istifadə ediblər.

Ekspertlər, həmçinin ayrı-ayrı universitetlərdə qeyd olunan ixtisasların tədrisində təkmilləşdirilməsi istiqamətində tövsiyələr işləyib hazırlayıblar.